

ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพ: กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Commercial Determinants of Health: Alcohol Industry

ผู้เขียน: ศาสตราจารย์ ดร.นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์
สถาบันส่งเสริมสุขภาพไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

Highlight

องค์กรธุรกิจปกป้องผลประโยชน์และ 'กำไร' ด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย

โน้มน้าว/ลอบบี
ผู้กำหนดนโยบาย

จัดตั้งองค์กรบังหน้า
(front group)

การตลาด 'ล่าเหยื่อ'

การให้ข้อมูลที่บิดเบือน
เพื่อให้สังคมเข้าใจผิด

1 นิยามปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพ

ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพ (Commercial Determinants of Health) หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางลบต่อสุขภาพด้วยแรงจูงใจจาก 'กำไร' ซึ่งหมายถึง พลังอำนาจเชิงธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อการเมือง การเงิน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการค้าระหว่างประเทศ [1, 2] เหล่านี้เป็นปัจจัยคุกคามมหาศาล หากองค์กรธุรกิจนั้นผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ทำลายสุขภาพของผู้บริโภค

องค์กรธุรกิจปกป้องผลประโยชน์และ 'กำไร' ด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น โน้มน้าว/ลอบบีผู้กำหนดนโยบาย จัดตั้งองค์กรบังหน้า (front group) ใช้กลยุทธ์การตลาด 'ล่าเหยื่อ' เพื่อขับเคลื่อนอุปสงค์และอุปทานของสินค้าให้เพิ่มขึ้น [4]

กลยุทธ์ 'ความรับผิดชอบต่อสังคม' เป็นการสร้างภาพและรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของอุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกัน เมื่อมีโอกาส อุตสาหกรรมจะใช้กลยุทธ์นี้ในการ 'เซาะกร่อน บ่อนทำลาย' นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ 'คุกคาม' ผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ [11]

2 กลยุทธ์อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น บริษัทผู้ผลิต ใช้กลยุทธ์และวิธีการดังกล่าวข้างต้น ไม่แตกต่างกับกลยุทธ์ที่อุตสาหกรรมยาสูบใช้ [3] มีการให้ข้อมูลที่บิดเบือน เซาะกร่อนความจริง เพื่อให้สังคมเข้าใจผิดและบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือทางวิชาการทางสาธารณสุข แม้ว่าข้อมูลเหล่านั้นดำเนินการโดยสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทางด้านการสาธารณสุขและการแพทย์ขึ้นมาก็ตาม

ที่ผ่านมา มีหลักฐานเชิงประจักษ์บ่งชี้ว่า อุตสาหกรรมแอลกอฮอล์ใช้วิธีการหลากหลายเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริงผลงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาพของการดื่มแอลกอฮอล์ โดยปิดบัง ซ่อนเร้น บิดเบือน สร้างความสงสัยต่องานวิจัย และปฏิเสธข้อมูล

ข้อเท็จจริงทางสุขภาพที่ถูกอุตสาหกรรมบั่นทอน ได้แก่ **ความเสี่ยงของการเกิดมะเร็งจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์** [6] **ความเสี่ยงของการดื่มของแม่ที่ตั้งครรภ์ต่อการเกิดกลุ่มความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับการก่อกวนในครรภ์และอันตรายต่อการก่อกวน** [7] **ความสัมพันธ์ของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการเกิดโรคระบบหลอดเลือดและหัวใจ** [8, 9, 10]

ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพ: กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Commercial Determinants of Health: Alcohol Industry

2 กลยุทธ์อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ข้อมูลสถิติและการวิจัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ บ่งชี้ชัดเจนว่า **“เครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือสารก่อมะเร็ง”** แต่บริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ข้ามชาติและรัฐบาลของประเทศที่เป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต่างพยายามปิดบัง อำพราง ซ่อนเร้น ไม่ให้สาธารณะและผู้บริโภคได้รับทราบถึงความสัมพันธ์ของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการเกิดโรคมะเร็ง [12, 13] รวมทั้ง การขัดขวางการออกมาตรการลดค่าเตือนโรคมะเร็งบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผ่านกลไกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) และระบุว่าด้วยอุปสรรคเชิงเทคนิคทางการค้า [14] นอกจากนี้ ยังมีการข่มขู่ว่าจะดำเนินคดีเพื่อขัดขวางงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของลดค่าเตือนโรคมะเร็งบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศแคนาดา [15]

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังพยายาม **‘สร้างภาพลักษณ์’ ด้วยกิจกรรมเพื่อสังคม** อาทิ การบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ และสร้าง **‘วาทกรรม’** เพื่อโยนความรับผิดชอบไปยัง **ปัจเจกบุคคล** หรือโยนความผิดไปให้ผู้บริโภคว่าต้อง **‘ดื่มแบบรับผิดชอบ’** อีกด้วย [5]

3 กรณีศึกษาจากบทความวิชาการ วารสาร British Medical Journal (BMJ)

จากงานวิจัยการศึกษาอิทธิพลของอุตสาหกรรมแอลกอฮอล์ต่อนโยบายด้านสุขภาพ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร British Medical Journal (BMJ) โดย Jim McCambridge และทีมวิจัยจาก London School of Hygiene and Tropical Medicine ที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สมาชิกอาวุโสของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า **“อิทธิพลของอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างแบบเนียนผ่านการล็อบบี้และการสร้างสายสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้กำหนดนโยบายคนสำคัญ”** [16, 17]

อิทธิพลของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมหาศาล โดยผู้แทนจากอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักเข้าพบผู้บริหารในรัฐบาลหรือข้าราชการระดับสูงเป็นประจำ รวมถึงการร่วมประชุมกับรัฐมนตรี และที่ปรึกษาต่าง ๆ เป็นประจำ อาทิ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงสิ่งแวดล้อม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

จากการศึกษา รายงานการประชุมพิจารณามาตรการราคาขายปลีกขั้นต่ำในประเทศสกอตแลนด์ ในรายงานมีการชี้แจง หลักฐานเชิงประจักษ์จากกลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคตับ ซึ่งมีน้ำหนักมากพอที่จะสนับสนุนการออกมาตรการราคาขายปลีกขั้นต่ำ แต่รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข กลับสรุปว่า ความรับผิดชอบหลักในการลดปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อยู่ที่ตัวบุคคล” [16]

4 บทสรุป

พลังอำนาจทางธุรกิจของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลมหาศาล ทั้งด้านการเมือง การเงิน และการค้าระหว่างประเทศ มีกรณีศึกษาอิทธิพลของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการคัดค้านกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหลายประเทศ เช่น การฟ้องร้องการออกกฎหมายราคาขายปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขั้นต่ำในสกอตแลนด์ ในปี พ.ศ. 2555 ต่อศาลทั้งในสกอตแลนด์ สหราชอาณาจักร และสหภาพยุโรป โดยอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นำโดยสมาคมสก็อตวิสกี้ ที่ทำให้มีการชะลอการออกกฎหมายไปถึง 6 ปี

ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพ: กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Commercial Determinants of Health: Alcohol Industry

4 บทสรุป

การปกป้องสุขภาพประชาชนจากปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต้องอาศัยความร่วมมือและบูรณาการระหว่างภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และเครือข่ายระดับภูมิภาค/โลก จึงจะสามารถยืนหยัดเพื่อตอบโต้กับอิทธิพลเหล่านั้นได้ สถาบันวิชาการทางการแพทย์และการสาธารณสุข และภาคประชาสังคม ควรจะต้องสื่อสารเชิงรุกกับผู้กำหนดนโยบายทุกระดับ เกี่ยวกับปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพและผลกระทบต่อสุขภาพจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่อุปสรรคสำคัญสำหรับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากฎหมายของประเทศ

5 เอกสารอ้างอิง

- [1] Kickbusch I, Allen L, Franz C, 2016. The Commercial Determinants of Health. Comment. Lancet Global Health 2016; 4 (12): e895-6. Available at: <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2214-109X%2816%2930217-0>, [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(16\)30217-0](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(16)30217-0)
- [2] Maani N, Petticrew M, and Galea S, 2022. The Commercial Determinants of Health. Oxford University Press. ISBN-13: 978-0197578759
- [3] Doyle A, 2025. Commercial determinants of health: the case of the alcohol industry. Drugnet Ireland, Issue 91, Spring 2025, pp.23-25. Available at: <https://www.drugsandalcohol.ie/43352/>
- [4] Mialon M, 2020. An overview of the commercial determinants of health. Global Health 2020; 16: 74.
- [5] Marten R, Amul GGH, Casswell S., 2020. Alcohol: global health's blind spot. Lancet Glob Health 2020; 8: e329-30.
- [6] Petticrew M, Maani N, Knai C, Weiderpass E, 2018. How alcohol industry organisations mislead the public about alcohol and cancer. Drug Alcohol Rev, 2018 Mar; 37(3): 293-303. doi: 10.1111/dar.12596. Epub 2017 Sep 7.
- [7] Lim AWY, van Schalkwyk MCI, Maani N, Petticrew M, 2019. Pregnancy, fertility, breastfeeding, and alcohol consumption: an analysis of framing and completeness of information disseminated by alcohol industry-funded organizations. J Stud Alcohol Drugs, 2019 Sep; 80(5): 524-533. doi: 10.15288/jsad.2019.80.524.
- [8] Peake L, van Schalkwyk MCI, Maani N, et al., 2021. Analysis of the accuracy and completeness of cardiovascular health information on alcohol industry-funded websites. Eur J Public Health, 2021 Dec 1; 31(6): 1197-1204. doi: 10.1093/eurpub/ckab135.
- [9] Mitchell G, Lesch M, and McCambridge J, 2020. Alcohol industry involvement in the moderate alcohol and cardiovascular health trial. Am J Public Health, 2020 Apr; 110(4): 485-488. doi: 10.2105/AJPH.2019.305508. Epub 2020 Feb 20.
- [10] Krittanawong C, Isath A, Rosenson RS, Khawaja M, Wang Z, Fogg SE, Virani SS, Qi L, Cao Y, Long MT, Tangney CC, Lavie CJ, 2022. Alcohol Consumption and Cardiovascular Health. Am J Med, 2022 Oct; 135(10): 1213-1230.e3. doi: 10.1016/j.amjmed.2022.04.021. Epub 2022 May 14.
- [11] Marks JH 2019. The perils of partnership: industry influence, institutional integrity, and public health. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/oso/9780190907082.001.0001 ISBN: 9780190907082; 9780190907112
- [12] Madden M, McCambridge J, 2021. Alcohol marketing versus public health: David and Goliath? Global Health. 2021; 17(1): 45.
- [13] Bates S, Holmes J, Gavens L, de Matos EG, Li J, Ward B, Hooper L, Dixon S, Buykx P, 2018. Awareness of alcohol as a risk factor for cancer is associated with public support for alcohol policies. BMC Public Health. 2018; 18(1): 688.
- [14] O'Brien P, Stockwell T, Vallance K, Room R, 2021. WHO should not support alcohol Industry co-regulation of public health labelling. Addiction. 2021; 116(7): 1619-1621.
- [15] Stockwell, T, Solomon R, O'Brien P, Vallance K, Hobin E, 2020. Cancer warning labels on alcohol containers: A consumer's right to know, a government's responsibility to inform, and industry's power to thwart. J Stud Alcohol Drugs. 2020; 81(2): 284-292.
- [16] Gornall J, 2014. Under the influence. BMJ 2014; 348: f7646 doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.f7646> (Published 08 January 2014)
- [17] Hawkins B, Holden C, 2012. "Water dripping on Stone?" Industry lobbying and UK alcohol policy. Policy Press.

ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่กำหนดสุขภาพ: กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Commercial Determinants of Health: Alcohol Industry

6 เกี่ยวกับ ศวส.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หรือ Centre for Alcohol Studies (CAS)

ดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์การเป็นองค์กรวิชาการระดับสากล เพื่อสร้างสังคมที่สุขภาพดีและปลอดภัย โดยลดการบริโภคและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ 3 ด้าน คือ การสร้างงานวิจัยและงานวิชาการที่เท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน การสื่อสารสาระทางวิชาการสู่ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชนในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และสุดท้าย คือ การสร้างพร้อมส่งเสริมศักยภาพภาคีเครือข่ายทุกระดับ

ติดต่อ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สาขาวิชาเวชศาสตร์ครอบครัวและเวชศาสตร์ป้องกัน
อาคารศรีเวชวัฒน์ ชั้น 11 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
เลขที่ 15 ถ.กาญจนวนิช ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทร. : 083-5775533

เว็บไซต์: <http://cas.or.th/>

 cas.or.th

 Centre for Alcohol Studies : CAS

 ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

 Centre for Alcohol Studies: CAS

 ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

สแกน QR เพื่อติดตามบทความอื่น ๆ

ดาวน์โหลด "บทความวิชาการ" ฉบับอื่น ๆ ได้ที่
<https://cas.or.th/contentgroup?name=บทความ>

งานนี้ได้รับอนุญาตภายใต้ครีเอทีฟคอมมอนส์ อนุญาตให้คัดลอกและเผยแพร่
โดยไม่ดัดแปลง ต้องระบุแหล่งที่มา และห้ามใช้เชิงพาณิชย์